

LIBERTATEA

Abonamentul: { „Libertatea“ (4 pag.) 120 Lei pe an.
„Foala Interes.“ (4 pag.) 80 Lei pe an.
Cel-ce le abonează pe amândouă, le primește cu 170 Lei pe an și capătă și „Plugarul Luminat“, fără alt adaus la plată.

Fonie pentru popor.

Apare JOIA

Director: Ioan Moța.

Pentru străinătate: 400 Lei pe an, trimiși în banii țării aceleia în preț de 400 Lei, sau prin cec de bancă.

Redacția și Administrația: Orăștie (Jud. Hunedoara).

Unele — altele.

Regina Mărioara

a Yugoslaviei, strălucita mlădiță a Familiei noastre Regale, — a dăruit, din prilejul încetării din viață a scumpului său părinte Regele Ferdinand, un milion de Lei Ministerului Școlilor, ca să dea din venitul lui câte 10 premii de câte 5000 Lei, celor mai bune fete din Școlile profesionale din țară. Un premiu din acestea s'a dat în anul de față Școlii profesionale (pentru învățarea lucrurilor folosite casnice) din Satu Mare, care-l va da celei mai bune eleve a ei.

Nou Monument Regelui.

Frumosul Monument ce se va înălța, din inițiativa dlui Colonel Artonovici, M. S. Regelui Ferdinand la Orăștie, e gata și se va desvâli în mijloc de mari sărbări, la 10 Octombrie. Vom da la timp programul cu toate amănuntele.

La „Liga Națiunilor“

Intrunită la Geneva, se debat de nou plângerile Ungurilor împotriva felului cum li s'au expropriat (luat) moștile spre a fi împărțite între țărani.

Țara noastră e apărată de Ministrul Titulescu, pe Unguri li apăra contele lor Apponyi. Cumpăna e pe partea României, despre care oamenii nepătimiși spun că are dreptate.

Înțelegerea cu Sîrbia privitoare la Școli.

După debateri și târgueli de ani de zile, în sfârșit la 27 August a acestui an, s'a încheiat înțelegere între Statul român și statul vecin yugoslav (Sîrbia), privitor la Școlile pe care să le aibă Românii din Bănatul sîrbesc și Sîrbii din Bănatul românesc. Înțelesul e acesta:

Școlile românești din Bănatul sîrbesc, vor fi publice, având drept ca învățătorii din ele să învețe pe copii în limba română. Învățătorii vor fi Români, de supușenie yugoslavă. Elevii români vor da examene în fața învățătorilor lor și vor primi dela ei Certificate (atestare școlare) cu drept ca și cele date de Școlile de stat.

Se vor înființa școli românești în ori-ce comună, în care se află 20 de copii în vîrsta de școală.

Se va învăța însă și în aceste școli: *Istoria, Geografia și literatura, în limba sîrbescă.*

Școlile vor sta sub îndrumarea

și cercetarea unui Comitet Școlar central (peste toate școlile), ales pentru câte 3 ani de toți preoții și învățătorii români din acea țară. Acest Comitet propune guvernului un Inspector al său, care propune Ministerului pe învățători.

Adecă: o înțelegere cu șuruburi multe... Comitetul Școlar român va propune guvernului pe „Inspectorul“ român (și dă părerea pe cine să numească), dar guvernul va numi numai pe acela, de care lui îi place...

Acel Inspector propune pe învățătorii la Școlile românești, dar guvernul numește pe cine lui îi place. Și dacă despre cutare învățător are părere rea, n'are numește! — Învățătorul are drept a învăța pe copii în limba română, dar nu e obligat a învăța în limba asta. De-o vrea să fie plăcut guvernului dela Belgrad, va învăța și celelalte obiecte mai mult sîrbesc ca românește. Și n'are ce-l face, că are drept și la asta... N'o fi asta chiar acum la început, dar într'un viitor nu prea îndepărtat, — așa va fi... Căci n'ajungi învățător decât dacă plăci guvernului, și guvernul li vel plăcea, dacă vel face mai mare spor în limba sîrbescă. Că Sîrbii sunt foarte mari naționalişti, și tot după asta te judecă, după cât te pleci lor...

Același înțeles privește și pe Sîrbii din Bănatul nostru. Dar cum ale noastre guverne sunt foarte îngăduitoare, „largi“ față de streini, la noi învățătorii sîrbi nu vor simți mâna tare a stăpînirii românești, — precum vor simți Românii din Sîrbia mâna tare sîrbescă!

Acesta e adevărul.

Ce lume e pe aiurea...

— Nu știu ce să mai facă cu banii, —

Din New-York se vestește, că guvernul american a numit o comisie de pricepători, care să cerceteze și să afle căile pentru a găsi o întrebuintare sumelor uriașe de bani ce s'au îngămădit în America, cu cari stăpânii lor nu mai știu ce să facă, căci în timpul din urmă cererile de împrumut din străinătate (din lumea țărilor sărace) s'au împușinat...

Adecă: atâta bani au Americanii, (câștigați prin marile războaie) încât nu mai știu cui să-l dea cu camete, ca să nu le steie fără rod în casele lor de fier. Bine au mai știut specula țărilor încurcate în războiu, — pe urmă propria lor țară!...

Sărutul lui Iuda,

îl dă lordul Rothermere, Ungurilor.

Cel cari mai cetii și alte fol, și dat de-o vreme 'ncoace aprăpe în fiecare zi peste numele Rothermere și vâlvă mare în jurul lui, că acest domn, care e „lord“ (nemeș, boer) englez și stăpân peste mai multe fol englezești, și-a ridicat cuvântul prin folle sale pentru Ungaria, spunând că „local ei sub soare“ se cade să fie altul, decât cel ce l'a croit pacea după războiul mare trecut...

Noi știm că Anglia a fost alături de noi în marile războaie și ea a pus degetul pe pacea dela Paris care a scăzut Ungaria la cât e scăzută și a mărit România și Sîrbia și Boemia (azi Ceho-Slovaclia) la cât s'au mărit. Și cetitorului neștiutor de multe, li va veni lucru ciudat, că vede azi ridicându-se din Anglia un glas pentru stricarea păcii celei întărite și de conducătorii Angliei și pentru refacerea Ungariei cum a fost, sau macar în parte, dându-i-se napoi ceva din ce li s'a luat.

Pentru ca și cetitorii nostri să înțeleagă acest vânt nebun ce începe să suflă din o gură de peșteră din Agila, — dăm aci aceste lămuriri și apoi răspunsul ce se dă lordului englez în revista „Pământul Strămoșesc“. Iaca ce trebuie să știe:

„Lordul“ englez e Jidan. Li arată și numele „Rothermere“, adecă „Marea Roșie“ sau de lângă Marea Roșie. O fi.

Jidanii au băgat de samă, că în Ungaria se pornise lumea foarte împotriva lor. — Doar Ungaria e singura țară care după războiu a adus și lege pentru „numerus-clausus“, adecă pentru restrîngerea primirii evreilor în Școli, și mulți patrioți unguri începuseră a căuta pretenții cu conducătorii luptelor împotriva Jidanilor de prin alte țări.

Atunci și au făcut planul: să scoasă Ungaria dintre țările luptătoare împotriva Evreilor! Și au venit cu vorba: „Noi te luăm în brațe și cerem să te faci iară mare-mare, să te umfli de nou ca broasca din poveste!“

Dela întâia vedere trebuia să li bată la ochi: Se poate ca Evreul să vie să iee în brațe, cu gând curat, chiar pe cel cari, ei mai întâi, au adus legea „numerus-clausus“ împotriva Evreilor? Iar dacă li la, mare mișele trebuie să

fie în dosul acestui — sărut al lui Iuda...

Dar Ungurii au amezit de acest sărut! Și s'au aruncat în brațele lui „Marea Roșie“... Și acum bate Jidanul doba: „Ungarie Mare!“ și Ungurii joacă pe băla clurului... O parte din lume ride ca de comedie, alta li dă și răspunsuri serioase, ca să știe „lordul“ spre ce împinge pe Unguri prin jocul și sărutul său, și aceștia să știe la ce să se aștepte!

Răspuns foarte bărbătesc și curat-văzător e, cel ce-l dă revista „Pământul Strămoșesc“ pe care li arătăm și noi mai jos pe scurt. Aci am vrut numai să facem pe cetitorii nostri să înțeleagă șiretenia, viclenia, chiar cănia lordului. Iată acum răspunsul ce li se dă de gazeta tinerească „Pământul Strămoșesc“, apărătoare a acestui pământ, răspuns scris de tinerul Ioan I. Moța:

O vorbă ardelenescă

pentru „lordul“ Rothermere.

Românul nu se „alarmează“ (nu sare sus speriat) și nu se prăpădește cu firea, oricât de mare ar fi cumpăna sorții sale (care pe altul li-ar speria). Căci e oșelit de veacuri a lupta cu soarta, pentru Dreptatea și pentru credința sa.

De aceea nu s'a făcut vâlvă mare în țară nici pe urma cererilor ridicate de „lordul“ Rothermere, pentru re-facerea Ungariei-Mari.

Slovacii însă, li-au răspuns, prin glasul conducătorului lor, preotul Hlinka, că, pentru ori-ce încercare de o nouă robire a lor, au un singur răspuns: Lupta pe viață și pe moarte, până la cea din urmă picătură de sânge, pentru apărarea dreptului și pământului slovac.

Și scriitorul cercetează ce-o fi îndemnând pe lordul englez-Jidan, să ceară refacerea Ungariei? Și afă ca indem la asta, pricinii cu mult mai depărtate și mai adânci decât s'ar părea așa la întâia privire. Iaca ce spun:

Ovrelul Rothermere nu face că face, din indemnul său, nici din dragostea pentru Ungaria, ci din dragostea pentru neamul său evreesc și pentru viitorul acelui! Iaca cum:

Conducerea cea mai înaltă a

Evreimei, în munca ei de subjugare a popoarelor lumii, a băgat de seamă, că în multe țări, în cele mai năpădite de ei și binecunoscute în pânza lor de palangen, — s'au ivit mișcări antisemite îngrijitoare (luptătoare împotriva robiei la iudani). Temându-se ei de o mișcare mare de acest fel, care ar prinde rădăcini în mai multe țări, — chibzuesc cum s'o împedece, s'o sufocare, să înlăture primejdia ce o văd pentru ei în această mișcare. Și atunci o iau pe departe. Ei zic: De se va întâri mișcarea asta împotriva noastră în România, Ungaria, Yugoslavia, Austria, Cehoslovacia și Polonia, și aceste țări s'ar înțelege între ele în lupta asta, — va fi rău de iudovime. Ca să împedecăm înțelegerea între aceste state, hai să aruncăm tăciunile vrajbei între ele, — dându-ne pe partea Ungariei și cerând refacerea ei, — c'apoi asta, amefită de deșarta iconă a unei refaceri cum a fost, să ia de cap cu vecinele sale; înțelegerea cu ele împotriva iudovimii e spartă, și noi iară trăim bine zeci și zeci de ani, până ele se ceartă, ori se mai iau și de cap!

Și conducerea cea mare a luptei iudanilor cu toată lumea, a dat îndrumare iudanului Rothermere să arunce el tăciunile acesta în mijlocul Europei, luând pe Ungaria de braț, amefindu-o cu făgădueli mari și făcând peste puțină înțelegerea ei cu vecinile șale.

Și măslitul a prins. Ungurii s'au îmbătat de cap ca peștii de măslit, și ridică în slavă pe Rothermere, și cer, de răgușesc, în zadar: refacerea Ungariei!

La aceasta scriitorul cercetărilor de mai sus, dă în numele tinerimii ardelenice care ține la Legiunea „Arhanghelul Mihail”, apărătorul și răsbunătorul, un răspuns foarte hotărât spunând că: De o fi ca soarta să mai pună odată la încercare acest neam românesc din Ardeal, — apoi să se știe, că:

„Steagurile Regimentelor noastre (ardelenesti) sunt încă virgine (fecioare)! Pânza lor e nesfârșită; Vulturul lor e încă neîmprobat de eroice panglici.

Anul 1919 (când au fost și unele trupe ardelenesti, adunate în grabă, duse la Tisa), nu însemnează aproape nimic pentru adevărata Armată a Ardealului! Fiind atunci, în 1919, în formare abia, n'a arătat ce poate sufletul dela Albac și Tebea!

„Onoarea ostășească ardelenă, așteaptă clipa zămislirii, în care să se ridice la înălțimea (de vitejie) dela Rovine, Călugăreni, Podul Inalt, Valca-Albă, Plevna și Mărășești, locuri sfinte (de mari biruințe), din cari noi (ardelenii) am lipsit, oprii de soartă!

„Să îndrăznească cineva să ne aducă această clipă! (a probării puterilor!). Și atunci se va vedea, cât o va costa pe nefericita națiune, răstăcirea ei de a se lua după capete nebune!, — (voind să ne mai robească pe noi).

„Noi Ardelenii, alături de frații noștri din restul Patriei, cari ne vor fi veșnic o pildă, — așteptăm această zi, gata ori-când!, — deși, ca bunii creștini, nu o dorim.

Iar fiindcă mișcarea lui Rothermere, făcută din porunca mai marilor iudovimii de pe glob, vrea să strice frația popoarelor creștine, care începuse a-și arăta zorile la răsărit, — noi vom lucra mai departe să ținem popoarele creștine la oaltă și să le înfrățim.

Și Cahalul evreesc să-și însemne bine, că, ori-ce s'ar întâmpla, — cel dintâi gând al nostru (al popoarelor creștine) al tuturor, și a celor din o tabără și din alta, va fi: de a curma mai întâi de toate cu ei, cu Iudanii!, — cari sunt cel mai apropiat și mai mare dușman al fiecăruia dintre noi!

Conzilierii agricoli

cari au făcut uriașe câștiguri din prilejul împărțirii moșilor mari între țărani, încep a fi cercetați în „lucrarea” lor, — căci s'au ridicat prea multe plângeri strigătoare împotriva lor.

Au fost pân'acum luați de ceafă: Conzilierul agricol Stepanovski din Câmpulungul Bucovinei, 2 din vechiu Regat și mai nou cel dela Timișoara, toți dovedii cu volnicii și răutății mari. Afară de ce trăgeau de pe omenii îndreptățiți la primire de pământ, și de pe cei ce doreau să scape de sub împărțire, — mai înșelau și statul din greu: Statul are moșii ținute în rezervă! Pe acestea ei le dădeau în arândă, fără licitație, la cutare om al lor, cu 1000—1200 Lei de hectar (cam 2 jugăre), și acela le dădea mai departe cu 3—4000 Lei hectarul. La sute de jugăre se adunau sute de mil de Lei. Statul era păgubit. Ei împărțeau!

Să vedem cu ce lo pedepsi.

Ascultați chemarea studenților!

— Pentru propaganda culturală la sate. —

Noi cești trecuți prin școlile și Universitățile fostului Stat maghiar, în cari se nizuia să se facă din noi tot atâția „leniceri” unguri, nu am uitat hula adusă de unii profesori, neamului nostru și nici prigonitorile îndreptate contra acelor, cari ne cinsteam neamul și limba.

Aceste simțăminte mi-s'au reîmproșpat, în ziua de 28 Aug. la adunarea „Asociației studenților jud. Hunedoara”, care s'a ținut în Orăștie.

Ce eram noi pe vremurile de asuprire, — și ce sunt studenții noștri de azi, în țara nouă, în care ei cer tot mai mult sprijin și libertate în urmărirea marilor ținte naționale și culturale?!

Am admirat insuflețirea și dorul lor de a munci, pentru a putea dovedi rodul idealului și trudei lor, pus în serviciul neamului, prin scris, — propunând stud. Iancu înființarea unei gazete a studenților Hu-

nedoreni, la care se colaboreze toți cărturarilor din județ, — și grația viu.

Violinca grații lor dulce românesc, însușit deabinelea de unii, mai ales de cei cari cercetează Universalitatea din București, te înviora și-ți făcea plăcere să ascuți debaterile lor academice și ținute la înălțime.

Ei dovedeau, unul ca unul, că nu este îndeajuns de cunoscută de cei chemați, ținta lor, și mai mult, ei „copiii nimănui”, sunt prea puțin sprijiniți nu numai cu vorba, dar mai ales cu fapta, de cei în măsură de a le întinde mâncă de ajutor.

Și auzindu-l așa, insuflețirea și bucuria mea s'a prefăcut în înduioșare și compătimire.

Din rapoartele lor reese, că ei — studenții — au dezvoltat o frumoasă muncă culturală la sate, ținând prelegeri, înființând biblioteci și aranjând producțiuni teatrale, petreceri, etc., după cari au încasat anumite sume, cu cari au pus bază fondurilor, după plase.

Ei cer însă mai mult sprijin.

În adunare am fost invitat să-mi spun și eu părerea — în legătură cu o propunere ce o făcusem în anul trecut în „Universul” referitor la propaganda culturală la sate. Spuneam, că asta o pot face mai bine cărturarilor cei chemați, mai potrivit prin „Astra”, — care să aibă la îndemână unul sau două camioane pentru ducerea unui „cinema popular” și a conferențiarilor. Acelea să se procure de județ, din sumele intrate benevoli dela comune. În acest scop spuneam:

Socetățile studențești pe județe, să ceară dela fiecare comună din județ ca să ia în bugetul comunei, la facerea lui (acum în toamnă), o sumă oarecare, ca ajutor anual în scopul propagandei culturale, îndatorând pe studenți să o facă în popor peste tot locul, — cu condiția, ca studenții se nu facă „politici” prin acele conferințe.

Această propunere o aduc și în forma aceasta de nou nainte, cerând sprijinul comunelor acum la facerea bugetelor în toamnă.

Orăștie, 1 Sept. 1927.

Dr. Eug. Munteanu.

Ce oameni slabi suntem!

— La Satu-Mare, la Deva și aiurea... —

În gazeta „Satu-Mare” dela 4 Sept. cetim, că: În 1 și 2 Sept. Comisia de Ingineri și alți deregători județeni, din Serviciul Apelor, s'a dus de a luat în primirea (a colaudat) mai multe zidiri ridicate de județ, în comuna Cucu și altele.

După colaudare, comisia s'a adunat la sfat asupra celor văzute și luate în samă, în cancelaria Șefului, dl Inginer Katona Șandor, și cum toți ceilalți sunt de-un sânge și de-o limbă cu dl Șef, în consfătuire nu s'a vorbit decât numai unguștea!.. Acum după 9 ani dela alipirea și acestui județ, la România!

Ba, ca domnii Ingineri și canceliștii să nu cumva să se simță

streini în aceasta cancelarie, pe pereții Cancelariilor ei pot privi cu dragă inimă tot harta (mapa) *Veche a Ungariei* cu Coroana sfântului Stefan...

Și Prefectul, subprefectul, nici Inspectorii Administrativi cari cercetează din când în când județul (de-și iau diurnele) — nu văd, nu aud nimic...

— Dar cam așa e și pe aiurea. Mergeți la Deva, care nu e orașul conducător al unui județ de hotar, care era foarte maghiarizat, ci e scaunul unui județ cu 93—94% Români, — și treceți pe la Serviciul Edil (al zidirilor din județ). Ce veți afla? Capul e un Evreu și slujbașii de prin cancelariile lui: 29 streini și 1 Român!

Nici macar slujbași mai mărunți nu primește domnul Șef Român, ci tot unguri, ungușici și piștrul de-al damnealul...

Când le spunem: „Domnilor! Nici tot atâta, că sunteți „liberali”, ori „averescani”, ori „naționali”, — dar o mână românească voim să simțim la conducerea acestui județ și și a capitalei lui!”, — domnii zim-besc și dau din umeri...

Dacă „nu pot” altceva, ce să le facem.

Românii miluiți la Cernăuți.

Ca să se vadă în ce stare umilitoare trebuie să trăiască neamul nostru în orașele țării lui, pe urma Legii Administrative (comunale) făcute tot de noi, arătăm mai jos lista Conzilierilor comunali aleși zilele astea în orașul Cernăuți, cel conducător al Bucovinei. Românii sunt acolo așa de striviți de neamurile streine, încât abia i-au putut face pe acela să le lase și lor 12 locuri de Conzilierei, dintre 40. Iată mult grătoarea listă: (Numele Românilor e cules rarit):

- Brandman Arnold
- Dr. Kohirass Alfred
- Grigorovița Barbu
- Dr. Wender Neuman
- Dr. Lebontou Alois
- Dr. Marcu Vasile
- Fedorowicz Filip
- Michniewicz Ladislau
- Dr. Schnee Iacob
- Dr. Lang Franz
- Dr. Găsnér Alfred
- Balmoș Iancu
- Dr. Menczer Markus
- Tress Peter
- Sandru Gheorghe
- Kupzaiko Alexandru
- Dr. Tarangul Erast
- Weber Iulius
- Voitcu Gheorghe
- Schwab Friedrich
- Grill Elias
- Vântu Gheorghe
- Dr. Rabel Iacob
- Michiciac Michail
- Roll Aron
- Sidak Iosif
- Kosinski Erancisc Xaver
- Ursu Alexandru
- Meschel Hermann
- Pitșiu Ioan
- Gutherz Emil

